

ВІДГУК

офіційного опонента Гнеся Ігоря Петровича
на дисертаційну роботу Руденко Марії Олександрівни
«Архітектурно-планувальна організація громадських будинків і споруд на
території рекультивованих кар'єрів (на прикладі Кривбасу)»,
представлену до захисту
на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю
18.00.02 — архітектура будівель і споруд

Актуальність обраної теми зумовлена суспільними та економічними змінами, які вказують на необхідність раціонального використання промислових об'єктів, що втратили свою основну функцію. Це стосується і таких специфічних промислових споруд, як кар'єри в яких завершено видобуток. Автором продемонстровано, що наявність таких крупнорозмірних промислових об'єктів є значною проблемою сучасних промислових міст України, зокрема, м. Кривий Ріг. Залучення інвестицій шляхом використання громадської функції при реновації кар'єрів може дати необхідний поштовх до відновлення промислових територій. Крім того крупнорозмірність кар'єрів дозволяє розглянути можливість розміщення на їх території будівельних об'єктів значного об'єму або будівельних комплексів, що не можуть бути вписані в існуючу забудову.

Метою даної роботи виступає визначення придатних для забудови кар'єрів, типологічних груп будівель і споруд, що можуть бути залучені при реновації, формулювання принципів та прийомів архітектурно-планувальної організації громадських будинків і споруд на території кар'єрів (на прикладі Кривбасу).

Об'єктом дослідження є функціонально-планувальна та об'ємно-просторова організація громадських будинків і споруд на території кар'єрів (на прикладі Кривбасу).

Предметом дослідження є функціонально-типологічні групи громадських будинків та споруд, що можуть бути залучені до забудови кар'єрів, принципи та прийоми архітектурно-планувальної організації таких будинків і споруд на території кар'єрів (на прикладі Кривбасу).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження узгоджується з довгостроковою програмою по розв'язанню екологічних проблем Кривбасу та поліпшенню стану навколишнього природного середовища на 2011 – 2022 роки, затвердженою рішенням Дніпропетровської обласної ради від 29.04.2011 №110 – 6/VI.

Ряд аспектів роботи, присвячених проектуванню підпірних стінок та процесу будівництва багатоповерхових громадських будівель на території кар'єрів, підпорядковані плановій науково-дослідницькій темі Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка «Високоєфективні сталезалізобетонні несучі конструкції каркасів багатоповерхових будівель» (державний реєстраційний номер 0115U002418).

Наукова новизна. У дослідженні доповнено класифікацію кар'єрів та визначено придатні для забудови кар'єри Кривбасу, крім того встановлено фактори, що впливають на формування громадських будинків і споруд в умовах рекультивованих кар'єрів.

Дослідницею вперше визначено функціонально-типологічні групи будівель та споруд, рекомендовані до будівництва при реновації кар'єрів та сформульовано принципи та прийоми архітектурно-планувальної організації громадських будинків і споруд на території рекультивованих кар'єрів. Крім того для раціонального рішення об'єкта розроблено планувальний модуль з універсальною планувальною системою, що є основою для формування будівельних об'єктів на території рекультивованих кар'єрів та проведено розрахунок максимальної кількості модулів, що можуть бути розташовані на території робочого борту кар'єру з петлеподібною та спіралеподібною трасою.

Значення результатів роботи для теорії і практики.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані для подальшої роботи науково-дослідними установами при проведенні наукових досліджень та створенні наукових розробок спрямованих на вирішення питань реовації кар'єрів. Також в навчальному процесі при підготовці архітекторів та фахівців споріднених професій.

Одержані результати можна використовувати у практиці проектування, зокрема при визначенні напряму рекультивації кар'єрів для складання вихідних даних та завдання на проектування при проектуванні в таких умовах Також для розробки об'ємно-просторових та функціонально-планувальних вирішень громадських будинків і споруд та для розробки та подальшого вдосконалення містобудівної та проектної документації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі змісту, вступу, чотирьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації: 141 сторінок основної текстової частини, 65 рисунків, 60 таблиць, списку використаних джерел, додатків та довідок про впровадження результатів дослідження. Джерельна база є достатньо ґрунтовною: список опрацьованих у дисертації джерел налічує 235 найменувань.

У вступі дисертації сформульовані основні положення наукового дослідження: визначені мета, завдання, об'єкт та предмет роботи.

Перший розділ «Теоретичні передумови дослідження формування громадських об'єктів на території рекультивованих кар'єрів» (с. 9-51) вміщує аналіз теоретичних напрацювань у галузі будівництва на складному рельєфі, рекультивації та забудови кар'єрів, формування громадських будівель та споруд в умовах складного рельєфу (с. 9-19).

Крім того у даному розділі аналізуються основні функціональні зони кар'єрів з огляду на процеси які відбуваються під час видобутку (с. 20-23), та наводиться класифікація кар'єрів Кривбасу (с. 25-32). Також у даному розділі узагальнено та систематизовано науково-проектний досвід вітчизняної і зарубіжної практики проектування та будівництва громадських будинків і споруд на території рекультивованих кар'єрів (с. 35-44), а також наведено тенденції

формування громадських будинків на території рекультивованих кар'єрів (с. 49-50).

Другий розділ «Методичні основи дослідження громадських об'єктів на території рекультивованих кар'єрів Кривбасу» (с. 55-78) висвітлює етапи дослідження, методологічний інструментарій для розв'язання поставлених завдань (с.56-63).

Також у розділі проведений аналіз методик визначення типу рекультивації і формування рельєфу порушених територій у планувальній структурі міста (с. 63-65). Крім того запропоновано методика алгоритм для визначення кар'єрів, що пропонуються під будівельну рекультивацію (с. 65). Здобувачем досліджено основні етапи реновації кар'єрів та методи, що застосовуються на кожному з етапів (с. 71-78).

Третій розділ «Фактори, що впливають на формування громадських будинків і споруд на території рекультивованих кар'єрів» (с. 82-118) розкриває основні фактори, що впливають на забудову у кар'єрі. До визначальних винесено топогеологічні фактори (с. 82-95), оскільки архітектурно-планувальне рішення будинку в таких умовах у найбільшій мірі витікає зі специфічного середовища розташування, особливостей кар'єру. Однак значними за своїм впливом є також містобудівні, екологічні, економічні чинники (с. 95-105).

На основі визначених факторів сформульовано загальноархітектурні вимоги, що ставляться перед архітектором при проектуванні громадських будинків і споруд на території рекультивованих кар'єрів (с. 109-110).

Четвертий розділ «Рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації громадських будинків на території рекультивованих кар'єрів» (с. 122-159) присвячено визначенню кар'єрів придатних під забудову (с. 122-124), функціонально-типологічних груп громадських будинків (с. 125-128), що можуть бути розміщені в таких умовах, а також формулюванню принципів та приймів архітектурно-планувальної організації громадських будинків і споруд на території рекультивованих кар'єрів (с. 134-142).

Крім того у розділі розроблено моделі комплексів спортивно-оздоровчого і торгово-розважального напрямів, що ілюструють специфіку розташування проєктованих будинків на території кар'єрів. Моделі представлено для стрічкового, ярусного та комбінованого варіантів компонування функціональних зон (с.142-153).

Висновки дисертації відповідають її змісту, конкретно і стисло висвітлюють основні наукові результати. Висновки підтверджують виконання завдань і мети дослідження.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях та авторефераті. Результати дисертації опублікований у 6 наукових працях фахових видань, внесених у перелік МОН України; 1 науковій статті закордонного фахового видання; 7 тезах конференцій.

Основні положення та результати дисертаційної роботи були оприлюднені автором на 14 наукових конференціях різного рівня. У публікаціях автора у повній мірі висвітлено результати дослідження.

Оцінка мови, стилю та оформлення дисертації й автореферату. Дисертаційну роботу написано на професійному рівні: текст написаний лаконічною мовою без псевдонаукових зворотів. Стиль викладення результатів теоретичних досліджень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття та використання. Дисертація добре проілюстрована та виконана згідно з вимогами до оформлення наукових праць, із використанням сучасних емпіричних і теоретичних методів опрацювання аналітичної інформації.

Автореферат ідентичний змісту дисертаційної роботи. Оформлення дисертаційної роботи та автореферату відповідає вимогам МОН України. Автореферат написаний з використанням сучасної наукової термінології. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого М.О. Руденко дисертаційного дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Поряд з тим, до роботи є окремі зауваження та побажання.

1. Зауваження редакційного характеру – не зовсім чітко, можливо надто багатослівно сформульовані назви розділів і деяких підрозділів, наприклад:

Назва 1 розділу *«Аналіз теоретичних аспектів розвитку проблеми проектування та будівництва громадських об'єктів на території рекультивованих кар'єрів»* – судячи із назв і змісту підрозділів, це по суті теоретичні передумови дослідження....

Назва 2 розділу *«Методологічні основи дослідження та визначення придатних до забудови кар'єрів Кривбасу»* дисонує із досить конкретними назвами підрозділів.

2. Є певні зауваження до послідовності викладу матеріалу. Так виглядає, що підрозділи 2.2. Визначення доцільності забудови території кар'єрів Кривбасу та 2.3. Методика будівельної реновації кар'єрів - були б доречніші в останньому 4 розділі, який відповідає на питання «в яких випадках що і як робити», тобто йдеться власне про рекомендації

Аналогічно в авторефераті наукову новизну дослідження також логічніше було б подавати у послідовності ходу дослідження для полегшення сприйняття.

Також ряд матеріалів, поданих в 2 і 3 розділах дисертації, що стосуються результатів досліджень інших науковців, доцільніше було б сконцентрувати в 1 розділі, в підрозділі 1.1 – Стан дослідженості питань будівництва об'єктів громадського обслуговування на території рекультивованих кар'єрів, і в підрозділі 1.3 - Аналіз світового та вітчизняного досвіду будівельної рекультивациі кар'єрів.

3. Вагомість містобудівних, екологічних та економічних чинників при розгляді питань рекультивациі кар'єрів настільки значима, що кожному з них очевидно варто було б присвятити окремі підрозділи в 3 розділі дисертації, а не зводити їх в один підрозділ (3.2.) загальним обсягом 9 стор.

Натомість такі підрозділи як 3.3 і 4.3 могли б бути більш лаконічними, чи складовими інших підрозділів.

4. Дисертаційна робота була б більш вагомю і цікавою, якби здобувач більш компактно висвітлив загальновідомі питання будівництва на рельєфі, натомість більше уваги приділив би містобудівним аспектам, питанням інженерного забезпечення об'єктів та технологічної організації будівництва в кар'єрах, а також проблемам пожежної безпеки, які в кар'єрах мають свою особливу специфіку.

5. Є сумніви у практичній корисності досить абстрактних формул стосовно визначення економічної доцільності (рентабельності) рекультивациі кар'єрів (с.103, 107, 129). Навряд, чи така рекультивация може бути рентабельною (саме проектуванні і будівництво об'єктів на рельєфі, їх інженерія, питання пожежної безпеки, логістики на рельєфі були, є і завжди будуть більш затратними, ніж на відносно рівній місцевості). В той же час нерентабельність рекультивациі кар'єрів зовсім не означає, що її не потрібно робити.

6. В роботі варто було б загострити увагу на узгодженні висновків і рекомендацій роботи із вимогами чинних норм, подати пропозиції що до коригування тих норм, які можуть стати перепорою до реалізації запропонованих рекомендацій.

7. Так виглядає, що здобувач сам себе недоречно обмежив предметом дослідження. Адже дисертаційна робота тільки б виграла, якби при розгляді питань рекультивациі кар'єрів, окрім громадських будинків і споруд, були проаналізовані також можливі варіанти розміщення в кар'єрах інших об'єктів: виробничих, логістичних, енергетичних, аграрних, рекреаційних, тощо, а також їх можливі гібридні поєднання. Дослідження таким чином закрило б на деякий час питання рекультивациі кар'єрів Крив басу.

Дані зауваження не знижують загальну позитивну оцінку дисертації. Було б наївно сподіватись, що в рамках однієї дисертаційної роботи можна було б отримати всі вичерпні відповіді що до такої об'ємної проблеми, як рекультивация кар'єрів. Водночас зауваження і побажання окреслюють можливі подальші перспективні напрямки досліджень здобувача.

Висновок. Дисертаційна робота на тему «Архітектурно-планувальна організація громадських будинків і споруд на території рекультивованих кар'єрів (на прикладі Кривбасу)» актуальна, виконана вперше і поглиблює існуючі знання архітектурної науки, а саме є суттєвим внеском до досліджень реновациі виробничих об'єктів, що втратили своє первинне призначення та забудови порушених територій. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях є достатньою.

Аналіз змісту дисертаційного дослідження, автореферату, праць здобувача, опублікованих за темою дисертації, впровадженнь, дозволяє стверджувати, що

дана дисертація є завершеним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам до кандидатських дисертацій.

Дисертація Руденко Марії Олександрівни є цілісною, завершеною науково-дослідною роботою, а отримані в ній результати вирішують задачу формування громадських будинків при реновації кар'єрів. Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває її основні положення.

Оформлення дисертації і автореферату в цілому, з урахуванням зазначених вище зауважень, відповідає діючим нормативним документам. Представлена дисертаційна робота відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій згідно з п.п. 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Руденко Марія Олександрівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.02 – Архітектура будівель і споруд.

Офіційний опонент:

доктор архітектури, доцент,
професор кафедри архітектурного проектування
Національного університету «Львівська політехніка»

Гнесь І.П.

Підпис доктора архітектури,
професора кафедри архітектурного проектування Гнеся І.П. завіряю:
Вчений секретар Національного університету «Львівська політехніка»

доцент

Брилинський Р.Б.